

PRO EUROPA

Gazeta Ligii PRO EUROPA Liga hírlapja – 1 / 1998 –

Adunarea Generală a Ligii PRO EUROPA

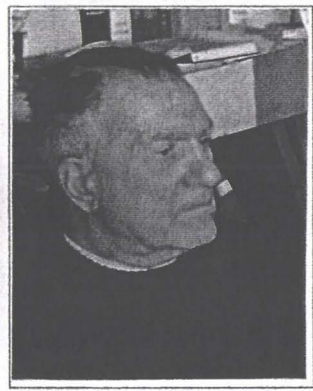
Paul PHILIPPI
membru de onoare al LPE

„Transmiterea impulsurilor de reformă europeană către concetățenii noștri de altă etnie, de altă cultură, de altă confesiune, dar fără ștergerea sau alterarea specificului comunității respective, această formulă mi se pare o descriere adecvată a rolului conviețuirii transilvănene într-o Românie integrată, într-o Europă întregită, de azi și de mâine.”

HORVÁTH Andor
membru de onoare al LPE

„Am putea compara cele petrecute acum opt ani în această parte a lumii cu scufundarea unui vas, urmată de eforturile supraviețuitorilor de a ajunge la mal. Fără a ști exact cât de departe este acesta și ce șanse au de a ajunge cât mai grabnic în siguranță, oamenii au dat acestui pământ al fugăduinței și al revenirii la casele lor numele de Europa. Nu este un continent îndepărtat, ci tocmai pământul lor natal, de care fatalitatea i-a îndepărtat, expunându-i celor mai teribile încercări mai bine de o jumătate de secol.”

Adrian MARINO
membru de onoare al LPE

„Detest orice fel de discriminare, șovinism și izolaționism etnicist-național, orice infatuare naționalistă. Și mai cred că naționalismul secolului 19 a fost o idee revoluționară fecundă; iar dacă naționalismul secolului 20 a dus la formarea necesară a statelor naționale, naționalismul secolului viitor, 21, foarte apropiat de noi, va avea alt conținut: de competiție liberă între valori, indiferent de originea lor etnică. Ele se vor bucura de șanse egale, bine individualizate, în toate domeniile de activitate, în cadrul

unor reglementări naționale și internaționale precise și rigurose respectate. Să învingă valoarea, competența, cel mai bun, pe orice plan și în nime strict individual, indiferent de originea etnică. Tendințele izolaționiste, etniciste, se vor micșora foarte mult. În schimb, se vor dezvolta tendințele unei tot mai largi descentralizări și cooperări interregionale.”

Pe 31 ianuarie 1998, s-a întrunit la Sala Mică a Palatului Culturii, Adunarea Generală a Ligii Pro Europa. Cuvîntul de deschidere precum și prezentarea unei perspective generale asupra activității din 1997 a LPE i-au aparținut doamnei Smaranda ENACHE, copreședintă, urmate de prezentări detaliate ale derulării diferitelor proiecte ale LPE, prezentări făcute de domnul SZOKOLY Elek (pentru activitatea Centrului Intercultural), de domnul Mircea SUHĂREANU (coordonatorul Colegiului Democrației), de doamna Anamaria POP (activitatea Filialei Satu-Mare), doamna Lucia BRISCAN (Departamentul Femei), de domnul SÁRKÁNY-KISS Endre (Departamentul Ecologie), de domnul HALLER István (Biroul pentru Drepturile Omului). Doamna SZABÓ Klára a prezentat raportul financiar al LPE pe anul 1997, urmat de raportul Comisiei de cenzori. Au urmat intervențiile câtorva dintre membrii LPE, intervenții conținînd comentarii pe marginea bilanțului prezentat, propuneri, întrebări. Componența Consiliului de Coordonare al LPE, stabilită în urma votului membrilor PEL, este următoarea: Smaranda ENACHE, CSIKY Boldizsár, Mircea SUHĂREANU, Anamaria POP, Lucia BRISCAN, SÁRKÁNY-KISS Endre, SPIELMANN-SEBESTYÉN Mihály, Zeno FODOR, FODOR Imre. În a doua parte a Adunării Generale a avut loc decernarea diplomelor de *Membru de Onoare al Ligii Pro Europa*, titlu acordat domnilor Paul PHILIPPI, HORVÁTH Andor și Adrian MARINO.

Laudațiile au fost rostite de doamna Smaranda ENACHE (pentru domnul Adrian MARINO), de domnul SPIELMANN-SEBESTYÉN Mihály (pentru domnul HORVÁTH Andor), de domnul FODOR Imre (pentru domnul Paul PHILIPPI).

Calendar

Naptár

14 ianuarie — *Evaluarea programelor National Forum Foundation*, Cluj. Din partea LPE a participat KACSÓ Judith-Andrea.

14-15 ianuarie — *Vizită de informare* pentru cazul Cserehát la Odorheiul Secuiesc și Miercurea Ciuc, precum și pregătirea mesei rotunde „Majoritate în minoritate, minoritate în majoritate” la Miercurea Ciuc. Au participat Smaranda ENACHE și SZOKOLY Elek.

16 ianuarie — Masa rotundă „Valorile pluralismului european în programele și practica partidelor democratice”, organizată de LPE la Tîrgu-Mureș.

17 ianuarie — *Adunarea anuală a Filialei Satu-Mare a Ligii PRO EUROPA*.

17 ianuarie — Atelier în cadrul Colegiului Democrației, avînd ca temă „Europa Centrală”, coordonat de Mircea SUHĂREANU.

23 ianuarie — Atelier cu tema „Manipularea prin sondaje de opinie” în cadrul Colegiului Democrației, coordonat de Laura ARDELEAN.

24 ianuarie — Curs-atelier în cadrul Colegiului Democrației, avînd ca temă „Evoluția statului: stat național, federal și regionalism”. Profesor invitat: Dan PAVEL.

24-27 ianuarie — Seminar internațional „Prelucrarea trecutului comunist”, organizat la Berlin de Comisia pentru Unificare a Bundestag-ului. Din partea LPE a participat Smaranda ENACHE.

27 ianuarie — Atelier cu tema „Respectarea drepturilor sociale în Tîrgu-Mureș” organizat de Biroul pentru Drepturile Omului din cadrul LPE.

29-31 ianuarie — Seminarul „Folosirea în instanțele naționale a Convenției Europene a Drepturilor Omului”, organizat de European Roma Rights Center la Cluj. Din partea LPE a participat HALLER István.

31 ianuarie — *Adunarea Generală a LPE*: alegerea membrilor Consiliului de Coordonare, acordarea titlurilor de membrii de onoare al LPE domnilor Adrian MARINO, HORVÁTH Andor și Paul PHILIPPI.

31 ianuarie — „Garantarea drepturilor omului în legislația românească”, prelegere ținută de Monica MACOVEI în cadrul Colegiului Democrației.

január 14 — *A National Forum Foundation programjainak kiértékelése*, Kolozsvárott. A PEL részéről KACSÓ Judith-Andrea vett részt.

január 14-15 — Székelyudvarhelyi és csíkszeredai *tényfeltároló látogatás* a cserehádi ügy kapcsán, valamint a csíkszeredai „Többség kisebbségben, kisebbség többségben” c. kerekasztal-beszélgetés előkészítése. Részt vettek Smaranda ENACHE és SZOKOLY Elek képviselte.

január 16 — „Az európai pluralizmus értékei a demokratikus pártok programjában és gyakorlatában”, marosvásárhelyi kerekasztal-beszélgetés a PEL szervezésében.

január 17 — A PRO EUROPA Liga Szatmárnémeti Fiókszervezetének évi Közgyűlése.

január 17 — *Műhely-gyakorlat Közép-Európáról*, a Demokrácia Kollégiuma keretében, Mircea SUHĂREANU vezetésével.

január 23 — „Manipulálás közvélemény-kutatások révén”, műhely-gyakorlat a Demokrácia Kollégiuma keretében, Laura ARDELEAN vezetésével.

január 24 — „Az állam fejlődése: nemzetállam, föderalizmus, regionalizmus” előadás és műhely-gyakorlat a Demokrácia Kollégiuma keretében. Meghívott előadó: D. PAVEL.

január 24-27 — „A kommunista múlt feldolgozása”, nemzetközi szeminárium, a Bundestag Egyesítési Bizottságának szervezésében, Berlinben. A PEL részéről Smaranda ENACHE vett részt.

január 27 — „A szociális jogok tiszteletbentartása Marosvásárhelyen”, a PEL Emberjogi Irodájának műhely-gyakorlata.

január 29-31 — „Az Európai Emberjogi Konvenció alkalmazása a nemzeti bírásokban”, az European Roma Rights Center Kolozsváron szervezett szemináriuma. A PEL részéről HALLER István vett részt.

január 31 — *A PEL évi Közgyűlése*: a Koordinációs Tanács tagjainak megválasztása, a PEL tiszteletbeli tagja cím adományozása Adrian MARINO, HORVÁTH Andor és Paul PHILIPPI uraknak.

január 31 — „Az emberi jogok biztosítása a román törvénykezésben”, Monica MACOVEI előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében.

Trei „stîlpi” pro-europeni în timpul Adunării Generale:
FODOR Imre, Zeno FODOR și CSÍKY Boldizsár

Cotitura dificilă

și bucuriile prea timpurii ale românului

Că România se află din nou (oare a cîta oară?) într-un moment de cotitură a istoriei sale, moment determinant pentru următoarele decenii, nu se îndoiește nici un analist demn de acest titlu. Că România, cu șoferii pe care îi are (și pe care îi merită, poate!), se căznește de opt ani de zile să ia *cotitura euro-atlantică*, mai cu convingere, mai cu jumătate de gură, și nicidecum nu izbutește, o vede orice contribuabil muritor de rînd care nu are orbul vulturului brâncovenesc. După atîta bîlbîială, bîlbîială și poticneală e greu să nu-ți pui întrebarea firească: se vrea oare cu adevărat, în străfundul sufletului, această cotitură?

Scuza cu trecutul comunist de jumătate de secol, impus din afară ca pe un corp străin (la care societatea etnic românească nici măcar nu ar fi marșat), trecut care a alterat imunitatea organismului social și capacitatea sa de reacție, deși oricînd la îndemînă, se dovedește, pe zi ce trece, tot mai puțin suficientă. Va trebui să forăm, probabil, ceva mai adînc ca să dăm de explicațiile autentice.

Ceea ce se petrece în ultimele luni în viața noastră politică, dacă nu ar conține din plin elementele caracteristice ale tragediei antice, ar trebui definit ca prototip pentru o posibilă comedie post-modernă. O comedie-horror, în finalul căreia cadavrele politice ale tranziției făcînd de sfîrșit se înlănțuie într-o horă parlamentară caragială, dînd cu tifla națiunii române, moartă de fericire că poate asista la o nouă grandioasă păcăleală gen „cîntarea româniei”, regizată de propria sa elită. Cam baroc, nu-i așa?

În decembrie '89-ianuarie '90, noi, provincialii, începusem să avem anumite suspiciuni față de Ion Iliescu, atîtea cîte se puteau întrezări printre rîndurile marii manipulare televizate, pe care ne-am străduit să ni le reprimăm zicînd că astea sînt limitele jocului în etapa euro-comunistă, între astea trebuie să jucăm, chiar dacă trebuie să mai închidem un ochi. Semnele de tip „măi dragă” însă s-au dovedit repede dominante și determinante, nu numai asupra formei, ci și a fondului. Către sfîrșitul lui ianuarie ni s-a epuizat tot

stocul de explicații și scuze.

În campania pentru alegerile locale din '96, majoritatea dintre noi, așa mai intelectual la față și la port, am trăit o experiență cel puțin echivocă (penibilă chiar) atunci cînd am asistat la confruntarea televizată dintre cei doi candidați la Primăria Generală a capitalei, rămași în cursă. Unul dintre aceștia, viitorul prim-ministru, a ieșit învingător nu numai prin forța argumentelor expuse, cam puțințele de ambele părți de altfel, dar și prin violența și bătăria stilului la care s-a pretat (cam de nivelul simpaticului său adversar). Îndoilele înfiripate atunci în sufletele mai subțiri au fost repede înghițite de dorința irepresibilă pentru schimbare, fie ea și cu astfel de defecte estetice. Fostul sindicalist cu vorba molcomă ajungea astfel primul om al executivului, mai întîi bucureștean, apoi al întregii țări, cel chemat să țină timona printre furiile valurilor care se abăteau în mod previzibil și inevitabil asupra navei naționale. Mă rog, o altă variantă a tunelului cu capăt incert, adesea evocat de politicienii noștri de frunte.

Acum, în plină criză guvernamentală, iată că mi-am adus aminte de acea dispută de pomină (apreciată la vremea respectivă de mulți concetățeni ca pozitivă: „bine ia spus dom'le, așa și trebuie vorbit cu ăștia”), și mă întreb dacă, chiar nu există nici o legătură logică și legică între stilul „măi dragă” (chiar și cu variațiuni mai „europeniste”) și conținutul „măi dragă”, stil ce poate fi foarte gustat la periferia Europei, privit din Vest (și a Balcanilor, privit invers), dar care duce în mod inevitabil la zeflemeaua pe care o trăim cu toții acum, și care ne proiectează, spre stupefăcirea și frustrarea noastră, exact în zona crepusculară din care pretindem că am dori să evadăm. *Le style c'est l'homme?*

Și pentru a preîntîmpina interpretarea falsă a cuvintelor de mai înainte, mă grăbesc să adaug: nu-l consider pe premierul Ciorbea cu nimic mai prejos față de premierii noștri anteriori, dimpotrivă. Nu știu dacă este chiar afît de lipsit de autoritate (și vlagă) pe cît i se reproșează de către lunecoșii săi foști

parteneri democrați, noi, muritorii de rînd, judecînd doar după aparențele accesibile nouă, intuim totuși pe baza acelorași aparențe un caracter de o onestitate indiscutabilă. Nu infailibil, desigur. Dar mai bun decît tot ce am „produs” pînă acum. Ceea ce nu face decît să amplifice și să extindă îngrijorarea și disperarea noastră cea de toate zilele: Doamne, dacă ăștia sînt cei buni, cum or fi cei ne-buni? Căci în toiul zgomotului de fond, reverberat și amplificat pînă la absurd de presa noastră liberă și iresponsabilă, devine tot mai dificil să distingi vocea calmă și responsabilă a profetului care este chemat să ne conducă în Țara europeană a Făgăduinței de mai toți făgăduită. Cîți or fi cei din corul asurzitorilor cărora să le pese cît de cît și de „țărișoara mea”? La Putere sau în Opoziție, majoritari sau minoritari, europeniști „de grotă” sau naționaliști „de nicăieri”...

Pe meleagurile noastre mioritice e bine ca niciodată să nu te bucuri prea de vreme. Altfel spus, mai toate bucuriile noastre se dovedesc pînă la urmă a fi fost prea timpurii. Realismul responsabil ne obligă să începem anul 1998 cu această „înțelepciune” plină de scepticism. Dar sîntem datori să adăugăm îndată că, **pe meleagurile noastre, după fiecare cataclism, molimă, eșec sau decepție, oamenii se scutură o leacă și reîncep de unde se poate, uneori de la capăt, reluîndu-și speranțele, proiectele și, adesea iluziile, cu încăpățînarea necuvîntătoarelor.** Îmbogățiți, iată, cu o nouă deziluzie, reluăm și noi reconstrucția fagurelui jecmănit cu noi speranțe — dar altele — și vechea încăpățînare. De fapt, avem de ales?

În Transilvania, istoria ne-a învățat să ne construim șapte cetăți: Siebenbürgen - Septemcastre. Dacă ni se dărimă una, să ne rămînă încă șase. Dacă ni se dărimă două...

Dar totuși, nu vi se pare că sînt deja destule ruine?

Szokoly Elek

Valorile pluralismului european în programele și practica partidelor democratice

Centrul Intercultural al Ligii Pro Europa a organizat vineri, 16 ianuarie 1998, la Restaurantul Platoul Cornești, masă rotundă cu tema: „Valorile pluralismului european în programele și practica partidelor democratice”, având ca invitați lideri ai partidelor PNȚCD, PL, PNL, UDMR, ApR, PAR, PDSR, PAC din Tîrgu-Mureș, Reghin, Luduș, Tîrnăveni, membri ai Parlamentului, reprezentanți ai Prefecturii și Primăriei, reprezentanți ai mass-media, precum și ai unor organizații neguvernamentale.

Psihologul și economistul Hazel Hundeerson este de părere că „Informația în sine nu iluminează”. În plus, sociologii americani au demonstrat că sîntem sclavii unei comunicări în două trepte, și anume, în prima treaptă liderii preiau informația și o filtrează pentru subiecții din cea de-a doua treaptă. De aceea, fiecare lider trebuie să fie conștient

partidele democratice, în ale căror programe subiectul integrării europene nu este de natură pur declarativă, nu reușesc să ajungă la un consens cu privire la modul concret de realizare a integrării, fiecare din ele înțelegînd-o diferit, acordînd importanță excesivă punctelor care coincid cu linia partidului respectiv, și minimizîndu-le pe celelate. Cu alte cuvinte, pe arena politicii românești lipsesc profesioniștii politici, cei care să aibă o viziune articulată, de ansamblu, asupra realității și care să poată astfel concepe strategii adecvate de schimbare a acestei realități.

În acest sens s-a exprimat și domnul prefect Doru Florea: „Să nu ne ascundem și să o spunem deschis: România nu are o clasă politică. Deocamdată sîntem departe de a face politica care se practică în țările cu o tradiție democratică; politica dusă acum în România se aseamănă mai mult tipului de politică practică în America în perioada interbelică sau chiar antebelică. Politicienii nu pot face o politică, se spune aici, verticală și cu verticalitate pentru că alternanța la guvernare s-a produs o singură dată. Partidele democratice care au cîștigat alegerile în noiembrie 1996 sînt mai degrabă atente la imaginea pe care trebuie să și-o creeze decît la cultura politică pe care ar trebui să o aibă ca și clasă politică.”

Prin urmare, rolul de conștientizare a populației, impopular și prin care se pot pierde voturi prețioase, ar putea reveni organizațiilor neguvernamentale, care nu depind de simpatia alegătorilor. Aceștia din urmă vor fi întotdeauna mai receptivi la discursurile demagogice, populiste, naționaliste. Acest punct de vedere a fost exprimat tranșant de un liberal: cum oare ar putea el explica electoratului participarea sa la o masă rotundă la care s-a vorbit și în limba maghiară?

Și atunci rămîne întrebarea: cînd oare electoratul nu va avea nevoie de o explicație pentru acest fapt, ci îl va percepe ca fiind firesc pentru un regim democratic?

(L. A.)

de efectele imediate ale discursului său, chiar dacă nu e o „vedetă a talkshow-ului”.

Ținînd cont de aceste realități și de așteptările partidelor politice față de societatea civilă, „organizațiile neguvernamentale pot fi principalul partener al partidelor politice în efortul de a cunoaște, promova și reprezenta interesele celor mai diverse categorii și grupuri sociale” (Programul Partidului Alternativa României).

În cuvîntul de deschidere ameseli rotunde organizate de Centrul Intercultural al LPE, doamna Smaranda Enache, copreședintă a Ligii Pro Europa, a subliniat rolul deosebit pe care îl are clasa politică în transmiterea valorilor pluralismului european unei populații preocupate, prin forța împrejurărilor, de probleme imediate, preponderent financiare:

„Nu știu dacă există cineva care se poate lăuda că nu a comis nici un fel de greșeli. Mă tem că atitudinile noastre nu au fost totdeauna de parteneriat cu elita politică, ci au fost uneori caustice, intolerante și nerăbdătoare, dar cel puțin — nu vorbesc și în numele colegilor mei — în numele meu, vreau să vă spun că am ajuns să înțeleg că schimbarea nu se poate face de grupuri foarte mici, că schimbarea nu prinde rădăcini decît dacă e susținută de un front foarte larg de forțe. De aceea permiteți-mi să-mi exprim speranța că elita politică din România, atît de nivel local, cît și central, va ajuta mentalitatea publică să descopere valorile europene pluraliste și democratice, și că putem să ne facem din fiecare cetățean un aliat în drumul extrem de dificil pe care am pornit. Dumnezeu voastră, oamenii politici, sînteți providențiali în acest rol.”

Reprezentanții partidelor democratice și-au declarat dorința de a grăbi integrarea europeană. Încetineala cu care se fac pași concreți în această direcție se datorează, susțin ei, celor cincizeci de ani de dictatură, care au afectat spiritul moral al societății, aceasta manifestîndu-se gregar și inconsecvent, incapabilă de o solidaritate reală. Pe de altă parte, același sindrom caracterizează și clasa politică. Chiar și

Viitorul depinde de noi

Fragmente din alocuțiunea de deschidere a Adunării Generale a Ligii PRO EUROPA, rostită la 31 ianuarie 1998.

Anul 1997 a fost unul al speranței, în care România a făcut un pas mai clar și mai decis spre Europa, imaginea ei internațională s-a ameliorat mult, datorită accederii la guvernare a unei elite politice mai credibile. Aderarea la structurile euro-atlantice n-a mai rămas doar la nivelul declarațiilor, ci s-a concretizat în fapte și gesturi semnificative.

Reconcilierea istorică româno-maghiară a devenit mai mult decât un gest conjunctural, vizita președinților Constantinescu și Göncz, nu întâmplător chiar la Tirgu-Mureș.

Marosvásárhely, oraș purtând pînă nu demult stigmatul vrajbei, are conotații importante pe care toți le cunoaștem. Pentru prima dată de la 1918, maghiarii din România sînt parte a guvernului, ceea ce marchează începutul unei evoluții ferice de la statut național etnic, spre statul construit pe ideea națiunii civice, sensibil la diferențele culturale, lingvistice, regionale.

Este oare totuși realist să apreciem că aceste evoluții sînt predominante în societatea noastră? Și da, și nu. Da, pentru că majoritatea (informată) a societății a optat prin vot democratic pentru această orientare. Nu, pentru că evoluțiile și întâmplările concrete de fiecare zi dezvăluie cît de fragil este acest curent, cît de profund înrădăcinate în noi sînt complexele și sechelele mentalității colectivistice, ale spiritului de turmă, ale exclusivismelor și suspiciunilor de tot felul cu care ne-a otrăvit național-comunismul, dar și alte tentații totalitare anterioare lui, pe care, cu o inadmisibilă amnezie, le idilizăm deseori.

Este evident pentru fiecare din noi că balanța este încă în dezechilibru, soarta acestei regiuni în care trăim nu este definitiv asigurată. Nu de alții, ci chiar de noi înșine. Cei pesimiști sau cinici se grăbesc să proclame că jocurile sînt făcute, în sensul conspirațiilor și sindroamelor de tipul Yalta-Malta, și că nu ne rămîne decât să comentăm, cu satisfacția împlinirii dezastrului prezis, totala noastră inocență în fața istoriei nemiloase.

Liga Pro Europa a crezut mereu altfel și și-a afirmat cu toată forța și franchețea acest crez: viitorul depinde de noi, integrarea noastră în sistemul de valori politice, de securitate și prosperitate euroatlantică este condiționată exclusiv de opțiunea noastră neechivocă pentru acest sistem de valori. Este clar care sînt condițiile pe care le avem de îndeplinit. Unii insinuează că aceste condiții sînt străine sau dăunătoare spiritului nostru, prevestind că Europa ne va înghiți, și trec intenționat sub tăcere că spiritul european este și unul național, trăgîndu-și substanța tocmai din valorile naționale.

Este tot atît de adevărat că Europa respinge, după experiența teribilă a fascis-

mului și comunismului, nonvalorile naționale, iraționalismul pătimaș, naționalismul agresiv, antisemitismul sau xenofobia.

Aniversăm în 1998 împlinirea a 150 de ani de la revoluțiile din 1848, „primăvara națiunilor”, care i-au deșteptat individului răspunderea pentru comunitatea culturală și lingvistică de care aparține. Dar mai aniversăm și 50 de ani de la adoptarea Declarației Universale a drepturilor omului, care pentru prima dată în istorie scoate individul de sub tutela strivitoare a statului, punînd chestiunea drepturilor și libertăților fundamentale deasupra suveranității și neamestecului în treburile interne. Dacă 1848 a erodat imperiile insensibile la geniul națiunilor, 1948 a însemnat cu semnul morții statele naționale insensibile la demnitatea umană universală și indivizibilă.

Sîntem totdeauna naționali și internaționali, locali și universali, nostalgici și prospectivi, unul și plural, într-o benefică babilonie al cărei sens este dictat de infinita noastră diversitate, dar și de comunitatea cvasi intimă, de marile provocări ale viitorului, care nu ne mai vin din natura noastră tribală, ci sînt universale: declinul ecologic, deriva speranței, globalizarea economiei și a spațiului virtual, moartea idolilor și poate chiar a istoriei.

Nu avem de ce să ne mai mirăm că noi, aci, în micile noastre orașe provinciale transilvane căutăm, iată, aceleași răspunsuri ca aborigenii din Australia sau astronautii de la NASA. Soarta omenirii a devenit indestructibil de interdependentă.

Ce am făcut în 1997 pentru a ieși din confuzia care ne înconjoară? Mult și puțin. Mult, pentru că nu-i puțin lucru să-i înveți pe cei tineri că Europa nu este un *supermarket* din care-ți alegi ce vrei, ci un proiect la care trebuie să pui umărul, ba chiar mintea și inima, nimic nu-ți vine de-a gata; mult, pentru că am gîndit și ne-am extenuat în zeci de întîlniri și dezbateri ca să-i convingem pe oamenii dreptății să facă dreptate, fără deosebire, pe politicieni să-și respecte semnătura de pe tratate, pe jurnaliști să asculte și *altera pars*, pe polițiști că bătaia nu e ruptă din rai... Am făcut poate puțin pentru ca aceste gînduri să ajungă la cît mai mulți dintre semenii noștri, desperați și dezorientați, care nu au privilegiul nostru de a avea răgaz de reflecție, fiind uneori lipsiți pînă și de banalul salariu de mizerie. Am făcut puțin pentru ca ideea europeană să spargă monopolul pe care unii l-au pus pe ideea națională, am făcut puțin pentru ca încrederea dintre noi să nu fie conjuncturală, pentru ca scandalul și calomnia să nu estompeze decența și omenia. Naționalismul agresiv este încă un drapel sub care sînt gata să se încoloneze mase ignorante și ignorate, frivolul europeanism de circumstanță a ajuns pretext de exclusivisme de tot soiul, intoleranța ling-

vistică sau religioasă, ca și aroganța egolatră se întîlesc, umflînd extremele. (...)

Este timpul să acordăm mai multă atenție generației tinere, a cărei aspirație spre emigrare este îngrijorătoare, să facem din spiritul civic, din solidaritatea locală, din democrația pluralistă temelia instituțiilor publice. Să facem ca memoria colectivă a unității în diversitate să nu dispară, valori ca interculturalitatea să capete loc în manualele școlare, în politicile culturale, în simbolistica și festivitățile aniversare. Este necesar să identificăm noi parteneriate, pentru ca marile resurse materiale și competențele umane ale Ligii Pro Europa să poată fi valorificate într-o formă instituțională, ca Liga să nu fie perpetuu dependentă de contribuabilul vest-european.

Noi am dezvoltat aici un model de conviețuire, de dialog, de prevenire și rezolvare a conflictelor, care nu este cu nimic mai prejos decât altele. Sîntem contemporani cu lumea. Experiența acumulată la Centrul Intercultural, Colegiul Democrației, Biroul pentru Drepturile Omului, Centrul de Informare și Oglinzile Democrației de la Satu-Mare, Editura Pro Europa, Centrul de documentare și Bibliotecă, Departamentul Femei și Departamentul Ecologie, nu trebuie să înmărmurească în acest stadiu. O democrație nu este stabilă dacă este construită pe persoane, pentru că ele sînt și vulnerabile și efemere. Soliditatea democrației stă în instituții. Liga Pro Europa a creat instituții, luîndu-și în serios loialitatea față de societate, față de comunitate. Este rîndul comunității să intervină pentru ca aceste instituții să nu dispară. Am construit la Tirgu-Mureș o insulă de reflecție, de competență și de profesionalism în chestiuni ce constituie priorități ale Europei. Se cuvine să mulțumim partenerilor, colaboratorilor și finanțatorilor noștri care au făcut ca Platforma noastră de principii, scrisă de mînă cu oarecare naiv avînt revoluționar pe colțul unei mese la teatrul de păpuși, în decembrie 1989, să devină un program coerent, considerat în sfîrșit de cei mai mulți din concetățenii noștri ca expresie a interesului general. (...)

Smaranda Enache, Co-presedintă LPE

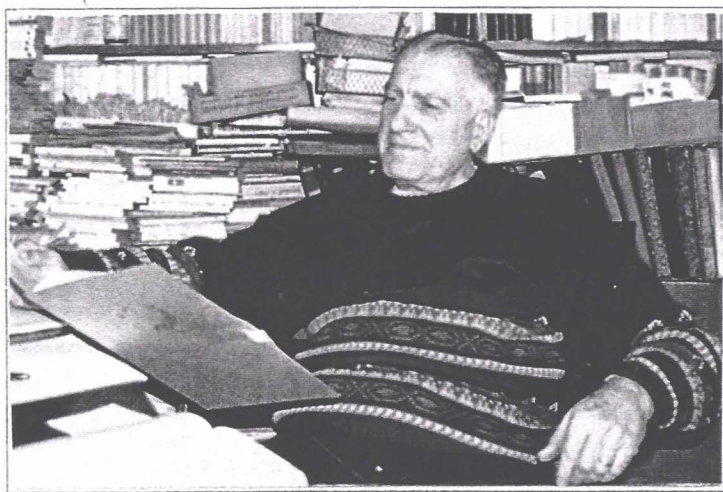
Începînd din acest an, Liga Pro Europa va conferi, în cadrul Adunării Generale anuale, titlul de membru de onoare unor personalități culturale marcante a căror activitate este devotată valorilor europene ale democrației și pluralismului. În cadrul Adunării Generale din 31 ianuarie, acest titlu a fost acordat domnilor Adrian MARINO, HORVÁTH Andor și Paul PHILIPPI, în cinstea cărora au rostit câte o laudatio doamna Smaranda ENACHE și domnii SPIELMANN-SEBESTYÉN Mihály și, respectiv, FODOR Imre.

Adrian Marino

Adrian MARINO, doctor în litere, laureat al premiului Herder, membru într-o serie de asociații internaționale de literatură comparată și de critică literară, autor a numeroase lucrări, studii și articole publicate în țară și peste hotare, printre care: *Viata lui Alexandru Macedonski* (1965), *Opera lui Alexandru Macedonski* (1967), *Dicționar de idei literare* (1973), *Carnete europene* (1976), *Prezențe românești și realități europene* (1978), *Hermeneutica ideii de literatură* (1987), *Pentru Europa. Integrarea României* (1995), *Revenirea în Europa* (1996).

Laudatio pentru Adrian Marino

Un european între români

Cel/cea care se încumetă să scrie o laudatio, poate să se găsească uneori într-o situație extremă: să nu prea aibă ce spune, în cazul unui necunoscut, sau să aibă prea multe a spune, în cazul unui om foarte cunoscut. Eu mă găsesc în această ultimă ipostază.

Mi-am luat povara, dar și privilegiul de a-l omagia pe unul din oamenii cei mai respectabili și cei mai respectați, autor cunoscut de la Tokyo la New York, și de la Timișoara la Botoșani.

Din biblioteca sa clujeană, ne privește una din conștiințele României, patriarhul europeanismului. Cu indulgență, dar și criticism, cu spirit vioi, agil, și alură adolescentină. Eternul rebel, eternul entuziast.

Chiar atunci cînd ne poartă prin fața ochilor oglinda micimii noastre, moralistul înmormîntat în provincia din care a făcut o capitală a reflecției, o face cu *fair play*-ul unui coechipier. Știe să fie sever fără a fi arogant.

Spre deosebire de cei mai mulți din intelectualii români, Adrian Marino este un reper sigur, nu ne face surprize și ca urmare, nu ne decepționează. Nu-l tentează nici paseismul ruralist, nici cosmopolitismul boiernesec.

Scrierile sale sînt serene și limpezi ca valorile pentru care pledează.

Departa de lume, totuși mai prezent în ea decît majoritatea dintre noi, Adrian Marino nu improvizează un europeanism conjunctural, ci clădește cu răbdare inflexibilă un program cultural și civic coerent. Stau mărturie miile de pagini din volumele proeuropene, articole și studii, rarele, dar pline de miez, intervenții publice. Îl disting confortul și alegrețea cu care se preumblă prin culturile Europei, construind poduri peste inutile vrajbe.

Adrian Marino este un om fericit. A traversat închisorile comuniste și a trăit marginalizarea fără a fi nevoit să le transforme în virtute. Tot ce face, spune sau dă de înțeles stă mărturie a libertății. Nici arogant, nici complexat, Adrian Marino urzește ițele vechi și noi ale europeanismului la români, îndrumîndu-i spre locuri prin care au mai trecut, dar n-au lăsat destule urme pentru ca poteca să nu fie năpădită de buruieni.

Avem onoarea azi, la Tîrgu Mureș să-l cinstim pe acest om cinstit. Sintem onorați că a acceptat titlul de Membru de Onoare al Ligii Pro Europa.

Lădat fie Adrian Marino, un european între români!

Smaranda ENACHE

Úgy képzelem, hogy Strasbourgan, az Egyesült Európa akkor még készülődő főpiacán egy harmincöt éves fiatalember a következő sorokat veti papírra 1979-ben, legelső kötetében:

„Választani kell, vallja H. B. Lévy, és igaza van, ami nem azt jelenti, hogy a választás csakis az általa jelzett alternatívák között lehetséges: erkölcs és történelem, egyistenhit és barbárság között. Európában a történelem épp a választás hasonló kizárolagossága ellen született — és születik ma is. Nem az önmagát változatlanul megőrző, reprodukáló, történelem nélküli társadalom, nem az elveszett transzcendenciát visszacsempésző totalitarizmus, hanem a társadalmi megosztottságban az egyéni szabadságot megteremtő, a demokráciát és pluralizmust létrehozó történeti közösség. Ezért fényűzően hiábavaló illúzió meghirdetni, hogy céltalan törekvés a politika és erkölcs összeegyeztetése. Éppen mert a történelem nem csodák sorozata, Európában nincs szükség sem prófétákra, hitkeresőkre, annál nagyobb szükség van viszont azokra, akik a történelmet választják: az erkölcsöt és a cselekvést egyszerre. (...) «Az egyetlen erkölcsileg igazolható magatartás — írja Karl Popper, korunk egyik nagy bölcselője —, ha ésszerű lényeknek tekintjük önmagunkat.» Az ésszerűség viszont megkívánja — fűzi hozzá —, hogy feltételezzük, mi tévedünk és a másoknak van igaza: csakis a párbeszéd, a kompromisszum, az együttműködés lehet tehát megtalálásának biztosítéka. Popper szerint az európai történelem bonyolult kísérletek ellenére sem téríthető le a megtalált útról: immár két és fél évezrede lényege szerint a nyitott társadalom, a kritikai szellem és az egyéni felelősség világa. «Aki evett a tudás fájáról, örökre elvesztette a Paradicsomot» írja Popper. Az Éden helyett kaptuk Európát. Miféle Európát?»

A kötetzáró gondolatsor Horváth Andortól származik, idézésük nem találomra kiválasztott bekezdés, hiszen jól tükrözi szerzőjének európai műveltségigényét, érzékenységének biztos fokmérője. Ugyanis 1979-ben ezeket a sorokat Romániában nyomdába küldeni nem kicsiny szellemi és civil-kurázsira vallott.

Nem véletlenszerűen idéztük régi olvasóinak emlékezetébe, hanem mert a Liga, a mai európaiság és az európai gondolat letéteményese, nyugodt lélekkel vállalhatja régi barátjának akkori szemléletmódját, cselek-

Horváth Andor

HORVÁTH Andor, doctor în filozofie, conferențiar universitar de literatură comparată la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, redactor-șef adjunct al revistei *Korunk*, președintele Societății Bolyai, fost ministru-adjunct al culturii, autor a nenumărate studii și articole publicate în revistele *A Hét*, *Utunk*, *Korunk*, *Secolul 20*, *România Literară*, *22*, *Magyar Hírlap* etc. și al volumelor *Dávid parittyája* (1979), *Nyomunkban a hírózón* (1981), *Montaigne köpenye* (1986), *Korszellem és őnismeret* (1988).

Laudatio pentru Horváth Andor

Európa főterén

Andor HORVATH (n. 8 martie 1944), un *literary gentleman*, profesor universitar, redactor, om politic, organizator de învățămînt universitar, bucureștean și clujean în egală măsură, este o veche cunoștință a subsemnatului. Ne-am cunoscut în redacția revistei *A Hét*, acum douăzeci și opt de ani. De atunci sînt adept al eseurilor sale elegante, strălucite și spirituale. Cu alte cuvinte, astăzi, cînd lumea este atrasă asemenea metalelor inerente de mirajul anglo-saxon, el are puterea să rămînă de orientare culturală și lingvistică franceză. Prin suplețea spiritului său, el este un veritabil parizian din Ardeal.

Este adeptul și constructorul unei societăți deschise spre Europa ideală, spre un continent spiritual, virtual și real al toleranței, al multiplelor fațete ale culturii de elită, al compromisurilor folositoare și inventive.

Ca partener căutat și stimat al Ligii Pro Europa, Andor Horvath este aliatul nostru. Lucrul este de la sine înțeles în aceste vremuri de tranziție de la nevoie la libertate.

Andor Horváth a dat totdeauna dovadă de *europolitism*, dacă există un asemenea cuvînt în dicționarul de neologisme. Traducător al literaturii eseistice românești, al literaturii franceze, un ambasador al cunoașterii reciproce româno-maghiare, subiectul laudăției mele este un intelectual complex, exigent și demn de admirația și iubirea noastră.

Atunci cînd conferim Domniei Sale titlul de membru de onoare avem convingerea că acest act este înainte de toate un semn al aprecierii noastre sincere:

Un signum laudis pro humanitas, amicitiae et pro Europa nostra.

SPIELMANN-SEBESTYÉN Mihály

véseinek motivációit egyaránt. Ugyanis a Pro Europa Liga kerüli a légüres teret, minden sorsforduló paradoxonjai között meg kell(ett) találania azokat a férfiakat és nőket, akik a nacionalizmusok divatos felhajtóerejével szembeszegülve, vállalják a többkultúrájú tolerancia népszerűtlenségét is, az építő kompromisszumokat, a cselekvés ódiúmat, veszélyeit. Még mindig nem veszélytelen európainak lenni.

Horváth Andorhíve, barátja, támogatója, el nem fáradó munkása, kiváló partnere a PEL-nak a kezdetektől fogva.

Az európaiság azt is jelenti esetében, hogy túltud lépni a szellemi provincializmuson (v. ö. Vásárhely-Kolozsvár torzsalkodás), a kisstilű fondorlatokon (ki kivel babráljon ki az elvszerűtlenség princípiumán álldogálva), a nemzeti beszűkülés görceire ismeri az értágítókat. És nyitva kell tartania szemet, ajtóablakot, szívet és eszméletet a panaszrakók nyögése helyett a klasszikus újdonságok számára. Midőn a vásárhelyi Liga választása Horváth Andorra esett, gondolkodás nélkül vállaltam a laudációt, mert úgy éreztem, végre a modernitás és hagyomány kiváló ötvössmesterének dicséretét mondhatom el.

Ismerem őt még bukaresti újságszerkesztő korából, amikor A HÉT hasábjain hétről-hétre olvastuk jegyzeteit, kritikáit,

elmélkedéseit. Stílusa elegáns, szellemes és hűvös, okos és találóan frappáns. Nincs jobb szóró: franciás. És erdélyi magyar egyszerre. No meg az is üdítő, hogy az angolszász kényszerítő modell uralmának közepén merészen megmarad francia kultúrájának. Megrögzött *literary gentleman*, aki esszé fordít, kommentál esszéformában románból, franciából nyelvünkre, a hálátlanul gyönyörűre, franciául utazik erdélyi szemmel könyveken keresztül. *Montaigne köpenyét* teríti magára, amikor a szellemi sivárság átfúj a téveszmés politika mocsári erdején.

Dávid parittyázó vakmerősége Góliátok fenyegető árnyékában.

Miközben a szemünk előtt tanul meg a vizen jámi: szerkesztő, tanár, közember, egyetemszervező, lapkiadó, alapítványi ítéző, a tudomány doktora; bibliofil, debattör, csevegő, vitatkozó, de mindenk felett egy eszme megszállottja. Hiszi, hogy itt a Kárpátok két oldalán is lehet európai módon kommunikálni, élni, barátkozni, cselekedni bármilyen nyelven is beszéljenek ennek az országnak polgárai... vele, velünk.

A dísztagság — úgy ítéljük — nem kongó díszítmény. A laudatio szerény elismerése a valóságnak. Jel:

Signum laudis pro humanitas, et amicitiae, pro Europaque nostra. Dixi.

Paul Philippi

Paul PHILIPPI, istoric, doctor în teologie, doctor honoris causa al Institutului de Teologie Protestantă din Cluj, președinte al Forumului Democrat al Germanilor din România, autor a numeroase studii de istorie și teologie, printre care: *Die Kirchengemeinde als Lebensform* (1959), *Abendmahlsfeier und Wirklichkeit der Gemeinde* (1960), *Christozentrische Diakonie* (1963), *Als Lazarus leben* (1983), *Diaconia. Über die soziale Dimension kirchlicher Verantwortung* (1984), editor al seriei *Siebenbürgisches Archiv* și *Studia Transylvanica*.

Laudatio lui Paul Philippi

DENKEN UND DIENEN – A GÎNDI ȘI A SLUJI

Dienen den siebenbürger Sachsen, aber auch den Rumänen und auch den Ungarn. Dienen für Siebenbürgern, aber auch für das ganze Rumänien, Dienen für die Kirche und durch die Kirche, das Dienen war und ist der Sinn des Lebenslaufes von Prof. Dr. Paul Philippi.

Als Kronstädter hat er das Honterusgymnasium besucht. Nach Kriegsdienst und Gefangenschaft hat er Theologie und Geschichte in Erlangen und Zürich studiert. Nachher war er tätig, oder machte Vorlesungen an den Theologischen Fakultäten, bzw. Universitäten in Erlangen, Heidelberg, Klausenburg, Hermannstadt, Hiesinki, Debrecen, Cambridge, Wien. Von Anfang an, wirkte Dr. Paul Philippi in dem „Arbeitskreis junger Siebenbürger Sachsen“ und war Mitbegründer des „Arbeitskreises für Siebenbürgische Landeskunde“.

Prof. Dr. Paul Philippi hat ungefähr 200 Titel veröffentlichte, Diakonie und Sozialstaatlichkeit, Fragen der Toleranz und der Minderheiten, darunter auch in der Zeitschrift ALTERA, ausgegeben von Liga Pro Europa unter dem Titel „Ecclesia Theutoniarum Ultrasilvanorum“. Durch seine Arbeit blieb Prof. Dr. Paul Philippi immer in Verbindung mit seiner Heimat und durch seine Rückkehr hat er ein ausserordentliches Beispiel erstattet.

Als Landesvorsitzender des Demokratischen Forums der Deutschen in Rumänien ist die Tätigkeit von Prof. Dr. Paul Philippi für die Erhaltung der deutschen Kultur in Rumänien, für das Implementieren der verschiedenen Rechte der Minderheiten im Sinne der Toleranz und der Zusammenarbeiten massgebend und dadurch leistet er auch ein Beispiel für uns alle.

A sluji pentru sașii ardeleni, și implicit pentru români și maghiari, a sluji Transilvania și, implicit, întreaga Românie, a sluji Biserica și a sluji prin Biserică, acestea sînt rosturile operei și activității profesorului dr. Paul Philippi.

S-a născut la Brașov, într-o familie cu vechi tradiții civice, și a absolvit cursurile renumitului Liceu Honterus. A fost soldat și prizonier, după care a studiat teologia și istoria la Universitățile din Erlagen și Zurich. Ca student, a activat în cadrul „Cercului de Lucru al Tinerilor Sași din Transilvania” și a fost membru fondator, iar mai apoi redactor șef al „Comunității de Lucru pentru Studii Transilvanice”. A activat fie permanent fie ca profesor invitat la Universitățile din Erlagen, Heidelberg, Cluj, Sibiu, Helsinki, Debrecen, Cambridge, Viena.

Doctor în științe, profesor universitar la Heidelberg, a primit în 1974 titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Teologice Protestante din Cluj-Sibiu. Numărul comunicărilor și articolelor sale referitoare la istoria bisericilor, diaconie și structuri sociale, probleme de toleranță, conlucrare, minorități, se ridică la peste două sute, din care voi pomeni numai două: *Despre dimensiunea socială a răspunderii bisericești* (1984) și *Ecclesia Theutoniarum Ultrasilvanorum* (1995), aceasta din urmă găzduită în paginile revistei *Altera*, periodic editat de Liga Pro Europa. Aflăm din primul studiu care sînt și care ar trebui să fie implicațiile Bisericii în rezolvarea problemelor sociale; cel de al doilea studiu analizează modul în care istoria Bisericii s-a interferat, încă de la începuturile sale, din secolul al XII-lea, cu istoria sașilor ardeleni. Această interferență de ordin istoric caracterizează, potrivit strălucitei demonstrații a domnului Paul Philippi, și comunitățile românilor și ungarilor din Transilvania.

Întreaga activitate a profesorului Philippi relevă legătura sa profundă cu Transilvania, cu România, iar revenirea sa în țară, mai întîi ca profesor universitar la Facultatea de Teologie Evanghelică-Lutherană și apoi stabilirea sa definitivă în Sibiu, statuează un exemplu deosebit.

Profesorul Paul Philippi este membru sau membru fondator a mai multor organizații neguvernamentale (de exemplu, Societatea Diaconică a Bisericii Evanghelice A.B. din România), autor sau co-editor al colecțiilor *Arhiva Transilvană* și *Studii Transilvanice*.

Activitatea profesorului dr. Paul Philippi, în calitatea sa de președinte pe țară al Forumului Democrat al Germanilor din România, este determinantă în păstrarea culturii germane din România, în implantarea unor drepturi ale minorităților, în spiritul toleranței, a înțelegerii și a conlucrării. Și acest spirit reprezintă pentru noi toți un exemplu demn de urmat.

FODOR Imre

Evaluarea trecutului comunist – o restanță

Bundestag-ul German /Comisia de Ancheta pentru „Depășirea urmărilor dictaturii comuniste în procesul unificării germane”/ a organizat la Berlin, între 24-26 ianuarie ac, cea de-a 49-a și ultima reuniune a sa, sub forma unui colocviu internațional care a examinat felul cum, în diferitele țări postcomuniste, se prelucurează trecutul comunist. Au participat deputați germani, reprezentanți ai unor institute, fundații, medii de informare din Germania, și invitați din țările fostului bloc comunist: Bulgaria, Estonia, Cehia, Croația, Letonia, Lituania, Polonia, România, Rusia, Slovacia, Slovenia, Ucraina, Ungaria. Colocviul a prilejuit trecerea în revistă a stadiului prelucrării trecutului comunist, a condus la inițierea unor contacte internaționale permanente și a propus înființarea unei fundații germane care să valorifice materialele comisiei și să constituie o bază de date internațională referitoare la regimurile comuniste. Din România a mai fost invitat la colocviu Gheorghe Ceaușescu, senator PNTCD.

Am ezitat să accept invitația la colocviul Bundestag-ului German deoarece prelucrarea trecutului comunist nu a stat explicit în centrul atenției Ligii Pro Europa, deși militantismul nostru consecvent pentru o democrație pluralistă este strâns legat de denunțarea național-comunismului ceaușist. Totuși, în comparație cu Alianța Civică, bunăoară, a cărei implicare în procesul comunismului este foarte cunoscută, noi ne-am concentrat atenția pe cercetarea relațiilor interetnice și interprofesionale, pe refacerea solidarității transetnice, fără de care integrarea europeană ni se părea imposibilă.

La vederea impresionantului chestionar care mi-a fost trimis de organizatori, am fost pe punctul să renunț la participare, cu atât mai mult cu cât mi se cerea și o contribuție scrisă, implicând o documentare prealabilă foarte nuanțată. Multitudinea și complexitatea întrebărilor era năucitoare.

Am contactat sociologi, publiciști, militanți, experți și am consultat o varietate de surse. În cele din urmă, a trebuit să constat că, deși eram incomparabil mai informată decât la început, îmi scăpa imaginea globală a fenomenului. A trebuit să mă consolez că starea de confuzie care mă stăpânește nu este datorată exclusiv noviciatului, ci lipsei unei abordări sistematice, în România, privind prelucrarea trecutului comunist. Asociații, grupuri, persoane, instituții se ocupă mai mult sau mai puțin eficient de evaluarea trecutului, dar nu există o politică națională în acest sens. Reluându-l pe Marian Oprea, în *România prelucrarea trecutului comunist continuă să fie o chestiune personală*. Lipsește, de exemplu, o comisie parlamentară, similară celei din Bundestag-ul German, care să se fi întrunit cu răbdare și profesionalism să cerceteze și să analizeze toate, absolut toate fațetele comunismului: ideologia, gulagul, emigrarea forțată, colaboraționismul, suferințele de grup și individuale, metafizica și specificitatea autohtonă a dictaturii. Într-un cuvânt, la nivelul politicii de stat, care înseamnă atât evaluarea obiectivă a trecutului comunist, cât și politici concrete de

implementare a reparațiilor juridice, morale și materiale asigurate victimelor și cultivarea memoriei colective a ravagiilor comunismului (muzee, aniversări, manuale școlare, curricule universitare, etc) și, nu în ultimul rând, desprinderea unor învățăminte la scară socială, nu se întreprinde aproape nimic. Dan Pavel observă că *schimbările politice au afectat doar parțial moștenirea comunistă* (Sfera Politicii, 52/1997). La colocviul de la Berlin aveam să constat că, departe de a fi o temă de complezență, prelucrarea trecutului comunist este, iată, încă un examen obligatoriu pe care noile democrații au a-l susține, înainte de admiterea lor în familia democrațiilor autentice. S-a spus răspicat că modul cum se prelucurează trecutul comunist poate deveni normă morală în procesul de admitere a fostelor țări comuniste în instituțiile euro-atlantice. Fosta RDG, și datorită destinului său singular, este probabil modelul cel mai autorizat de evaluare sistematică a comunismului. Trebuie să concedem că Germania are din acest punct de vedere avantajul nefast de a mai fi prelucrat în toate detaliile și cealaltă dictatură teribilă, nazismul. Cehia, Ungaria, Polonia se detașează net prin modul coerent în care înțeleg să privească trecutul și să întreprindă politici globale de reparație. Accesul la dosarele personale și listele cu informatori nu au provocat seisme sociale, așa cum cobesc la noi unele cassandre politice; dimpotrivă au ajutat societatea să se reconcilieze, să-și alcătuiască *sine ira et studio* un necesar *who's who* național. Evențuitatea ca cineva să poată fi șantajat pentru trecutul său a scăzut simțitor. În eșalonul doi se află Țările Baltice, Slovenia, Bulgaria și Croația unde lucrurile se află la jumătate de drum. Ucraina și Bielorusia suportă încă regimuri semi-comuniste interesate în tănuirea mecanismelor și acoperirea serviciilor secrete. România și Rusia seamănă: în ambele țări există puternice mișcări civice și chiar instituții care dezgroapă ororile totalitarismului cu multă hârmicie și pricepere, dar la nivel oficial ambele suferă de maladii suspecte: arhivele stau bine pecetluite, păzite de

cerberi care le-au garantat inaccesibilitatea și în urmă cu zece ani. Ca și uraniul, filele arhivelor se vînd pe bani grei cercetătorilor străini care dispun de valută forte. Publicarea lor la Paris sau Washington nu are cum să afecteze politica internă... Pe piața autohtonă, scurgerile de informații sînt destinate să potolească setea de diversivne a cercurilor comuniste travestite în ultranaționalism.

Ai destule motive de reflecție la un astfel de colocviu. În comparație cu seriozitatea demersurilor din Germania, eforturile din România, multe din ele demne de toată stima, rămîn abordări insulare. „Puterea”, inclusiv cea de după 1996, nu pare să fi înscris printre priorități accesul la dosarele de securitate sau restituirea bunurilor comuniste confiscate. Ofensiva societății civile, ale mediilor de informare rămîn încercări disperate și, nu o dată, singulare.

Mai e apoi și un zgomot de fond care poluează evaluarea obiectivă a trecutului comunist. Nu este destul de clar în numele căror valori se face acest demers. Așa se nasc întrebări ca: de ce prelucrarea trecutului comunist este utilizată nu numai pentru condamnarea crimelor comuniste, dar și pentru legitimarea istorică a legionarismului sau a unor figuri autoritare ca Mareșalul Ion Antonescu? De ce dezbaterea se oprește la anii stalinismului, păcatele ceaușismului pîrînd a fi ocultate? De ce sînt culpabilizate global minoritățile (mai ales evreii și maghiarii), învinuite în bloc de a fi fost autorii morali ai instaurării comunismului sau cel puțin complicitii lui predilecți? De ce sediile unor asociații menite să păstreze memoria holocaustului comunist sînt transformate în celule de propagandă naționalist-legionară? De ce, paralel cu susținerea declarativă a punctului 8 al Proclamației de la Timișoara, la adăpostul competenței promovăm în ministere, diplomație, armată sau procuratură persoane care nu fac nici un secret din faptul că au servit în serviciile (fiele și externe) ale lui Ceaușescu? De ce manualele de istorie, zgîrcite nu-i vorbă și cu suferințele românilor, trec sub tăcere deportarea în masă a germanilor în Siberia, lagărul de anihilare a ungarilor de la Feldioara, sau rezistența anticomunistă a minorităților: *Ellenpontok* de la Cluj sau *Aktionsgruppe Banat* de la Timișoara?

Cel puțin o concluzie se impune: evaluarea trecutului comunist trebuie accelerată și sincronizată cu eforturile generale pe care întreaga Europă le întreprinde acum, la aproape un deceniu de la implozia „dictaturii proletariului”. Această evaluare trebuie fundamentată pe o opțiune valorică limpede: nici comunismul, nici fascismul n-au cum să fie legitimize, chiar dacă fiecare din ele s-a opus celui alt totalitarism.

Smaranda Enache

Cu ce ne îmbogățesc drepturile sociale?

Biroul pentru Drepturile Omului din cadrul Ligii PRO EUROPA a organizat în 27 ianuarie — în cadrul proiectului finanțat de Uniunea Europeană prin programul PHARE-Democracy — atelierul „Respectarea drepturilor sociale în Tîrgu-Mureș”. La această întrunire au participat reprezentanții Direcției Județene a Muncii și Protecției Sociale și ai unor organizații neguvernamentale care activează în domeniul social.

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ

A DREPTURILOR OMULUI

Organizația Națiunilor Unite

10 decembrie 1948

Articolul 22. Orice persoană, în calitate sa de membru al societății, are dreptul la securitatea socială; ea este îndreptățită ca prin efortul național și colaborarea internațională, ținându-se seama de organizarea și resursele fiecărei țări, să obțină realizarea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea sa și libera dezvoltare a personalității sale.

Articolul 25. Orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și familiei sale, cuprinzând hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare [...].”

În urma proclamării Declarației Universale a Drepturilor Omului de către Adunarea Generală a ONU, dar mai ales în perioada războiului rece, s-a iscat o vie dispută între țările democratice și cele ale blocului comunist: care dintre drepturile prevăzute de Declarație sînt mai importante? Conform propagandei, care se autodefinea ca fiind socialistă, drepturile sociale au o prioritate absolută, totul pornește de la dreptul muncă — drept care s-a transformat practic în obligație (pînă cînd nu s-a „raționalizat” consumul, se afirma: „nici pîine fără muncă, nici muncă fără pîine”, din anii '80 rămînînd în vigoare doar prima parte a sloganului). Țările democratice erau acuzate că, nerespectînd acest drept și acceptînd șomajul, împing oamenii spre mizerie și condiții inacceptabile de viață. Această propagandă era întărită de filme documentare sau artistice, care prezentau sărăcia celor din Vest.

Adevărul era însă complet diferit. Exista și există încă șomaj în țările cu o economie de piață, dar și un sistem social foarte bine pus la punct, care oferă șansa unor condiții de viață acceptabile pentru cei care rămîn fără muncă. Chiar și persoanele care refuză categoric să lucreze, beneficiază de anumite ajutoare, mai modeste, ca să nu fie obligate să comită delictе din cauza lipsurilor. Spre exemplu, un cerșetor din Bavaria (sistemul social din Germania diferă de la un land la altul) primește de la stat 10 mărci pe zi, iar dacă are un cîine, încă 5 mărci (la noi, un salariu de 300 de mărci este un vis pentru medici sau profesori universitari).

După schimbările din 1989, România, în loc să se alinieze la standardele Europei Occidentale, a încercat să-și amintească de ultima perioadă a democrației, anii '30. Acest „model” nu a fost deloc benefic în plan social. Propaganda comunistă a fost înlocuită de una a „democrației sociale”, care nu a rezolvat esența problemelor sociale. Șomajul a intrat în rîndul problemelor cotidiene ale românilor, fără să se dezvolte o adevărată „rețea protectoare” a societății.

În aceste condiții, România a cunoscut o faimă deosebită: copiii străzii, casele de copii, azilurile pentru bătrîni, cerșetorii au devenit ținta presei occidentale. Impresia favorabilă, creată prin curajul revoluționarilor, a fost umbrată de imaginea nefavorabilă a unei societăți fără simțul solidarității, care nu se preocupă de soarta celor care suferă, și care nu au posibilitatea de a-și schimba soarta.

Solidaritatea este cuvîntul-cheie pentru soluționarea problemelor sociale. Societatea trebuie să conștientizeze faptul că, fără sacrificii, problemele nu se vor rezolva. Mentalitatea comunistă, prin care se afirma că numai cei care lucrează au drepturi, nu are nici un temei. În primul

rînd, șomajul nu este vina șomerului, iar insuficiența pensiei nu este vina pensionarului. Și chiar dacă cineva, din vina sa, nu are un loc de muncă, ca cetățean, are dreptul la asigurarea unui nivel de trai acceptabil.

Sărăcia provoacă instabilitate și delincvență. Combaterea situațiilor limită, prin urmare, nu este doar în avantajul persoanelor în cauză, ci al întregii societăți. Spre exemplu, o persoană deținută în penitenciar costă statul peste un milion de lei pe lună. Este avantajos ca oamenii care ajung în penitenciare din cauza sărăciei să consume un milion de lei, cînd ei s-ar bucura și pentru o treime din această sumă? (Se cunoaște faptul, că mulți deținuți, imediat după eliberare, comit un nou delict pentru a ajunge înapoi în penitenciar — alegînd această variantă pentru că nu au nici un mijloc de subzistență.)

Statele din lumea a treia se caracterizează prin polarizarea societății: unii sînt foarte bogați, iar alții foarte săraci. În umbra vîilelor luxuriante se opoșesc cocioabe mărunte, lîngă hotelurile cu cinci stele curg resturile menajere ale caselor necanalizate. În Ankara, spre exemplu, oamenii de la marginea orașului locuiesc în bordeie, iar lumea „civilizată” umblă cu BMW-uri de ultimul model.

Nu trebuie idealizată nici situația din statele vest-europene: există cerșetori, există săraci (dacă nu ar exista diferențe, de ce ar mai lucra oamenii?), dar există și cămine sociale, ajutoare care asigură condiții decente de viață.

Fără măsuri rapide și radicale, România, în loc să se alinieze standardelor europene, va deveni o țară cu „drepturi depline” în lumea a treia. Cu cît se amîna mai mult soluționarea, cu atît mai grave vor fi problemele.

(H. I.)

Europeanizarea mentalității juridice

Între 29-31 ianuarie, Centrul European pentru Drepturile Romilor (cu sediul la Budapesta) a organizat la Cluj seminarul „Folosirea în instanțele naționale a Convenției Europene a Drepturilor Omului”, la care au participat reprezentanți ai Consiliului Europei, organizațiilor de romi din România, ai organizațiilor din domeniul drepturilor omului, juriști, avocați, procurori.

Deși Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (mai cunoscută sub denumirea de Convenția Europeană a Drepturilor Omului) a fost adoptată de România prin Decretul nr. 40 încă la 23 martie 1994, sesizările către Comisia Europeană a Drepturilor Omului din Strasbourg sînt într-un număr foarte redus, în comparație cu țările vecine. Cum acest fapt indică o cultură scăzută în domeniul drepturilor omului (dacă sînt multe plîngerii, acest lucru nu înseamnă că aparît încălcări mai numeroase ale drepturilor, ci capacitatea oamenilor de a se apăra împotriva abuzurilor), Consiliul Europei consideră necesară educarea, în primul rînd, a avocaților cu privire la mecanismele juridice europene și la căile prin care Comisia poate fi sesizată.

Care sînt criteriile de eligibilitate a sesizărilor?

„Comisia poate fi sesizată printr-o cerere adresată secretarului general al Consiliului Europei de către orice persoană fizică, orice organizație neguvernamentală sau orice grup de particulari, care se pretinde victimă a unei încălcări de către una dintre înaltele părți contractante a drepturilor recunoscute în prezenta convenție” (art. 25, al. 1), dar „Comisia nu poate fi sesizată decît după epuizarea căilor de recurs interne, așa cum este stabilit conform principiilor de drept internațional general recunoscute și într-un termen de 6 luni, începînd cu data deciziei interne definitive” (art. 26). Prin urmare, împotriva oricărei încălcări a prevederilor Convenției (publicată în Monitorul Oficial al României, anul VI, nr. 135 din 31 mai 1994), un cetățean poate intenta proces împotriva statului care i-a încălcat drepturile, dacă sînt deja epuizate toate posibilitățile de remediu intern, în termen de 6 luni de la decizia internă irevocabilă. Mai rar, se acceptă ca posibilă victimă și persoanele aparținînd unui grup

împotriva cărora există doar posibilitatea de a li se reduce drepturile, fără să se dovedească în mod direct statutul de victimă. Spre exemplu, orice cetățean poate înainta o plîngere către Comisie, dacă legea din țara lui, cu privire la ascultarea telefoanelor, este prea îngăduitoare — toți, care vorbesc la telefon, sînt posibile victime.

Cum poate fi sesizată Comisia?

Orice scrisoare trimisă Comisiei este luată în evidență, chiar dacă este scrisă cu mîna, în termene uzuale și nu juridice. La o astfel de scrisoare se trimite, ca răspuns, înștiințarea asupra înregistrării cazului, un exemplar din Convenție și un formular tip. Cazul se înaintează Comisiei în momentul în care dosarul este complet, conține toate datele necesare pentru a lua o decizie: formularul completat, copiile deciziilor interne și a altor documente considerate necesare. Comisia decide dacă respectivul caz întrunește toate criteriile de eligibilitate pentru a fi trimis Curții Europene a Drepturilor Omului.

Cît durează soluționarea unui caz?

După ce toate documentele necesare sînt întrunite, Comisia ia decizia de a respinge cazul, sau de a-l trimite în fața Curții Europene. Întreaga procedură durează ani de zile (4-5 ani), dar, prin unele modificări ale prevederilor Convenției, este posibil să se reducă în mod semnificativ acest timp. În unele cazuri se acceptă situații de urgență, acestea fiind soluționate în termen de cîteva zile (de exemplu, în cazul în care cineva ar putea fi extrădat în țări în care viața lui ar fi periclitată).

Care sînt efectele deciziei?

Decizia favorabilă a Curții Europene a Drepturilor Omului nu modifică decizia internă nefavorabilă, ci acordă despăgubiri persoanelor ale căror drepturi au fost limitate. Statul în cauză, pentru a evita plata unor sume considerabile, va schimba acele

practici, chiar și legi, care contravin spiritului sau literei Convenției. În cazuri extreme (cum este extrădarea amintită), se intervine chiar și pentru modificarea deciziei interne. Astfel persoana care a lansat plîngerea are șansa de a obține o despăgubire materială și/sau o satisfacție morală, iar întreaga societate din țara respectivă are de cîștigat prin modificarea sistemului juridic în favoarea respectării drepturilor omului.

(H. I.)

BIBLIOTECĂ

Noi intrări
în biblioteca LPE

SOCIETATEA CIVILĂ

- Tzvetan Todorov: *Confruntarea cu extrema*
- Karl R. Popper: *În căutarea unei lumi mai bune*

ISTORIE

- Colecția Testimonia: *Constituțiile aprobate ale Transilvaniei 1653*
- Camil Mureșanu: *Europa modernă*
- Ernst Gellner: *Națiuni și naționalisme*
- Lucian Boia: *Istorie și mit în conștiința românească*
- José Ortega y Gasset: *Temavremii noastre*
- Eleodor Focșeneanu: *Istoria constituțională a României 1859-1991*
- Costin Scorpan: *Istorie și mit în conștiința românească*
- Radu Ioanid: *Evreii sub regimul Antonescu*
- Dennis Deletant: *România sub regimul comunist*

MEMORII/JURNALE:

- Prima versiune a memoriilor lui Belu Zilber
- Václav Havel: *Viața în adevăr*
- Mihail Sebastian: *Jurnal 1935-1944*

(K. J.-A.)

ADRESE UTILE

Comisia Europeană a Drepturilor Omului / European Commission of Human Rights
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex, France
Fax: +33 (0) 388412730

Biroul pentru Drepturile Omului
Liga PRO EUROPA
4300 Tîrgu-Mureș;
C. P. 1-154
România
Tel./Fax: 065-217584

PROIECTELE CENTRULUI INTERCULTURAL al Ligii PRO EUROPA pentru anul 1998

În 1998 Centrul își va continua activitatea pe cele patru dimensiuni:

- I. Dialog social, prevenire și mediere de conflicte, *pressing și lobby*;
- II. Învățare și educație civică multiculturală;
- III. Studii de caz și analize;
- IV. Activitate editorială și mass media.

Sint planificate următoarele activități punctuale:

Ianuarie

Mediere în cazul *Cserehát* la Odorheiul Secuiesc și Miercurea Ciuc;
Masă rotundă: *Pluralismul în programele partidelor democratice*;

Februarie

Consultații pregătitoare pentru *Săptămîna Toleranței și Academia Interculturală*;
Masă rotundă la Miercurea Ciuc: *Majoritate în minoritate, minoritate în majoritate*;

Martie

Săptămîna Toleranței — Forum Intercultural VI (dedicate situației minorităților în comunism);

Apariția *Altera 7* — *Federalism și reconciliere*;

Aprilie

Sesiune de mediere în cazul *Cserehát* la Odorheiul Secuiesc;
Apariția *Altera 8* — *Federalism în Europa Centrală și de Est*;
Dezbateri și lansare *Altera 7 și 8* la Universitatea din Cluj;
Lansarea programului *Academiei Interculturale Transsylvania*;

Mai

Zilele Europei vor cuprinde:

Conferința publică: *Ziua Schuman*;

Crosul *Pro Europa V*;

1848 — naționalism și democrație — masă rotundă

Iunie

Masa rotundă: *Majoritate în minoritate, minoritate în majoritate* la Sfîntu Gheorghe;

Colocurile transilvane, ediția I, Lăzarea;

Iulie

Tabăra Interculturală *Pro Europa*;

Septembrie

Apariția *Altera 9*, dedicată anului 1848 în Europa;

Seminar: *Egalitatea de șanse pentru romi în sistemul școlar*;

Octombrie

Masa rotundă: *Universitatea multiculturală* la Cluj;

Noiembrie

Academia Interculturală Transsylvania — Sesiunea I;

Decembrie

Forumul Intercultural VII. O restanță: legislația privind minoritățile;

Apariția *Altera 10*, dedicată anului 1918;

În planul editorial mai figurează: manualul intercultural al Tîrgu-Muresului, Cartea Albă a Minorităților, un manual de educație civică.

În 1998 se va pune accent pe activități cu tineret, de formarea și educația interculturală a acestuia. Se vor iniția anchete și studii privind situația predării interculturale, reprezentarea minorităților în muzee, etc., care vor fi folosite pentru a presa autoritățile centrale și locale să facă o reformă reală și profundă în domeniul educației și al politicilor culturale.

CONTENTS:

P.1: Excerpts from the *addresses* by the honourific members of the PEL: HORVÁTH Andor, Adrian MARINO, Paul PHILIPPI;

P.2: *Calendar/Naptár* — a Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main events in January 1998.

P.3: *A Difficult Turning-Point and Hasty Joys of Romanians* — caught in ruining internal disagreements, the party coalition that won the 1996 elections in Romania becomes less determined and finally unable to carry out the democratic and economic reform;

P.4: *European Pluralism in the Programmes and Practice of Democratic Parties* — the political class in Romania proving itself rather weak, it rests mainly with the NGOs to promote civil society and pluralism's values;

P.5: *Our Future Rests with Ourselves* — democracy is unconceivable without the rule of law and without the institutions that can guarantee it;

P.6-7-8: Three *Laudatios* for three honourific members of the PEL: HORVÁTH Andor, Adrian MARINO, Paul PHILIPPI;

P.9: *The Assessment of the Communist Past* — unlike other ex-communist countries, Romania is still delaying a systematical assessment of its communist past, thus putting off the foundation of a real democracy;

P.10: *What Is the Use of Social Rights?* — no democratic society can view the guaranteeing of social rights as being optional;

P.11: *Europeanization of the Legal Outlook* — description of the steps necessary to appeal to the European Court for Human Rights; New entries in PEL's library;

P.12: The Intercultural Centre's Plan for 1998.

*INFO PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundatiei Heinrich Böll (Germania) și BILANCE (Olanda)*

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár

Director executiv: SZOKOLY Elek

4300 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584 e-mail: proeuro@mail.sorosci.ro

Redactor: Doina BACI

La redactarea acestui număr au colaborat: Laura ARDELEAN (L.A.), Smaranda ENACHE (S.E.), HALLER István (H.I.), KACSÓ Judith-Andrea (K.J.-A.), SZOKOLY Elek (Sz.E.).

Tehnoredactare: PÁPAI László Zsolt

Editare texte: KACSÓ Judith-Andrea

Multiplacat la Liga PRO EUROPA